

COLOFON

Verantwoordelijke uitgever

Vlaamse Schapenhouderij vzw
info@vsh.be

Projectpartners

- Vlaamse Schapenhouderij vzw
- Dierengezondheidszorg Vlaanderen vzw
- KULeuven – Labo voor Fysiologie van huisdieren

IN DIT NUMMER:

Voorwoord	1
Inhoud van het project	3
Uitnodiging discussieavonden	7
Oproep tot samenwerking	8

Nieuwsbrief 1

Demonstratieproject

Ziekten van A(bortus) tot Z(woegeberziekte)
preventieve gezondheidszorg bij kleine herkauwers

J A A R G A N G 1 2 , N R . 4 7

S E P T E M B E R 2 0 2 0

Voorwoord

Beste schapen-, geiten- en hertenhouders,
Beste liefhebbers van kleine herkauwers,

We zijn verheugd U opnieuw een nieuwsbrief te kunnen bezorgen. Nadat het vorige demonstratieproject omtrent korte keten en marktkansen voor vlees van Kleine Herkauwers, halfweg 2019, werd beëindigd, hebben wij onze communicatie met jullie moeten onderbreken wegens gebrek aan financiële middelen. Nu kunnen we - met enige vertraging omwille van Corona – weer van start gaan met een nieuw demonstratieproject. Het project zal oriënteren op de preventieve gezondheidszorg bij kleine herkauwers. Vanaf nu mag je om de drie maanden een nieuwsbrief over dit thema verwachten.

Onze oprechte dank hiervoor gaat uit naar de financierende overheden Vlaanderen en Europa.

Als er collega's zijn die deze nieuwsbrief ook graag zouden ontvangen, stuur ons dan hun emailadres en wij zorgen ervoor dat ook zij driemaandelijks onze berichten en info kunnen volgen.

In dit nummer geven we toelichting omtrent **de inhoud van het project**. Hoofdaccenten zijn blauwtong, klauwgezondheid, zwoegeberziekte, en listeria.

We nodigen jullie ook uit op onze eerste formele activiteit: op drie plaatsen in Vlaanderen wordt in oktober **een discussieavond** georganiseerd om ervaringen uit te wisselen omtrent vaccinaties en het gebruik van het abortusprotocol. Tijdens deze avond willen we ook jullie ervaringen ivm de hoger genoemde gezondheidsproblemen leren kennen.

Europees Landbouwfonds
voor Plattelandsontwikkeling:

Europa investeert
in zijn platteland

Binnen het kader van het project is er ook mogelijkheid van **bedrijfsbegeleiding** voorzien. Een aantal bedrijven die problemen hebben met of zich ernstige vragen stellen omtrent één of meerdere van de zojuist genoemde ziekten (blauwtong, zwoegerziekte, rotkreupel, of listeria.) kunnen we de gelegenheid aanbieden om de ziekten onder hun dieren nader te bekijken. Wie graag gebruik maakt van dit aanbod kan zich aanmelden op info@vsh.be. Wacht hier echter niet te lang mee, want de mogelijkheid voor deze (gratis!) diergeneeskundige begeleiding zijn beperkt.

Los van dit project willen we nog mededelen dat we de jongste maanden samen met een reeks personen en partners die de Kleine Herkauwers genegen zijn, actief bezig geweest zijn met de wolvenproblematiek, die tot hertoe vooral onze collega's in Limburg en Antwerpen raakt. Ook de problematiek van gebrek aan slachtcapaciteit voor kleine herkauwers, vooral ten oosten van de lijn Antwerpen-Brussel, blijft onze aandacht gaande houden. Kunnen laten slachten binnen een aanvaardbare afstand is belangrijk, zeker voor de bedrijven die via korten keten hun lammeren willen vermarkten.

Blijf in deze barre Corona-tijden goed voor Uzelf en voor uw dierbaren zorgen.

Veel leesgenot. En tot binnenkort,

André Calus

Voorzitter vzw Vlaamse Schapenhouderij (VSH)

Voorstelling van het Demonstratie-project :

Ziekten van A(bortus) tot Z(woegerziekte): preventieve gezondheidszorg bij kleine herkauwers.

Organisatorisch

Dit demo-project is gestart op 1 juni 2020 en heeft een looptijd van 2 jaar. Het project wordt gecoördineerd door de vzw Vlaamse Schapenhouderij (VSH), de partners zijn Diergezondheidszorg Vlaanderen (DGZ) en KU Leuven – labo voor Fysiologie der huisdieren. Het project wordt gefinancierd door Vlaanderen en Europa.

Inhoudelijk

De laatste jaren worden de dierlijke sectoren geconfronteerd met uitbraken van dierziekten die negatieve gevolgen hebben voor het welbevinden van de dieren, de bedrijfsvoering en het bedrijfsresultaat. Deze leiden tot een verstoorde (en onzekere) marktwerking. In de sector van de kleine herkauwers gaat het om zeer ingrijpende aandoeningen zoals blauwtong en schmalleberg, maar ook aan aandoeningen zoals rotkreupel en woegerziekte die reeds gedurende decennia bij Vlaamse kleine herkauwers aanwezig zijn, maar vaak een sterk onderkende impact op de bedrijfsvoering hebben (omdat preventieve maatregelen uitblijven, te laat of foutief worden toegepast). Preventieve gezondheidszorg speelt hier een belangrijke rol en bestaat uit een verzameling van maatregelen die ertoe leiden dat dieren minder kans hebben om ziek te worden. Het vermijden van de insleep van ziekten en het beperken van de verdere verspreiding van ziekten binnen een bedrijf en tussen bedrijven door aandacht voor bioveiligheid en een doordacht vaccinatiemanagement, zijn hierbij cruciaal. Goede vaccinatieprotocollen ontbreken nog in de sector van de kleine herkauwers. Naast een goed vaccinatiebeleid dient de focus ook te liggen op goede managementpraktijken waardoor de infectiedruk in de bedrijven beperkt blijft. Managementpraktijken kunnen bestaan uit onder andere het verstrekken van goed voeder, het beperken van stressfactoren, toepassen van quarantaine, het regelmatig inspecteren van de dieren, enz.

Het doel van het project is om houders van kleine herkauwers (geiten, herten en schapen) betreffende de problematieken te sensibiliseren en manieren van bedrijfsvoering te demonstreren die, door middel van een geïntegreerde aanpak, gezondheidsproblemen kunnen voorkomen of snel detecteren om zo uitbraken van ziekten en de bijhorende negatieve gevolgen voor dieren, bedrijven en handel te vermijden.

Het project wil het doel bereiken via 4 deeldoelstellingen:

- (1) Sensibiliseren betreffende het toepassen van vaccinatieprotocollen in het kader van preventieve gezondheidszorg,
- (2) Sensibiliseren over het feit dat via gerichte managementingrepen de preventieve gezondheidszorg kan worden beïnvloed,
- (3) Methoden van bedrijfsvoering demonstreren die, door middel van een geïntegreerde aanpak, gezondheidsproblemen kunnen voorkomen,

(4) Tijdig detecteren van aandoeningen (diersignalen) om zo uitbraken van dierziekten te vermijden of beperken.

Vier belangrijke problematieken binnen de schapegezondheid zullen extra aandacht krijgen met betrekking tot sensibilisatie en demonstratie van preventieve managementmaatregelen:

1. BLAUWTONG

De resultaten van de winterscreening brachten nieuwe gevallen van BTV8 in ons land aan het licht. Sindsdien is België beperkingsgebied voor blauwtong met gevolgen voor de buitenlandse handel. Hoe de verspreiding van het blauwtongvirus in ons land zal evolueren, valt nog af te wachten, maar het staat vast dat vaccineren de enige manier is om de dieren tegen blauwtong te beschermen.

2. KLAUWGEZONDHEID

Rotkreupel is een zeer besmettelijke en uiterst pijnlijke ontsteking van de tussenklauwhuid die veroorzaakt wordt door een samenwerking tussen twee bacteriën: *Fusobacterium necrophorum* en *ichelobacter nodosus*. Vaccinatie kan een hulpmiddel zijn in de aanpak en preventie van rotkreupel, maar vaccinatie mag niet als een alleenstaand middel worden gezien worden en er bestaan hier veel misvattingen over.

3. ZWOEGERZIEKTE

Genezing van deze ziekte is niet mogelijk. Sinds 1993 is er wel een wettelijk geregeld bestrijdingsprogramma van deze ziekte bij schapen maar omwille van de hoog oplopende kosten voor bloedonderzoeken zijn er weinig professionele schapenhouders die aan het programma deelnemen. Een vaccin is niet voorhanden, maar schapenhouders kunnen allerlei maatregelen nemen ter preventie van de ziekte.

4. LISTERIOSE

Heel recentelijk ontstaat in de sector van de kleine herkauwers de vraag naar informatie betreffende de aanpak van listeriose (*listeria*). De ziekte kent drie verschijningsvormen: hersenvliesontsteking, abortus en sepsis (bloedvergiftiging). De bacterie dringt vooral binnen via wondjes in de bek en bereikt via de zenuwbanen de hersenen. Ook via het maagdarmkanaal kan de bacterie in de bloedbaan terecht komen.

Geplande Acties in het kader van het project

Discussieavonden

Er worden *discussieavonden* georganiseerd, waarbij geïnteresseerde schapenhouders uitgenodigd zullen worden om uit te wisselen over o.a. volgende onderwerpen:

- ☐ Waarom vaccineren?
- ☐ Wat is bioveiligheid?
- ☐ Hoe de gezondheidsrisico's bij aankoop van dieren beperken?
- ☐ Deelnemen aan bestrijdingsprogramma's: nuttig of niet?
- ☐ Belang van het abortusprotocol
- ☐ 'Tips and tricks' in de preventie van dierziekten

Zo kunnen ideeën uitgewisseld worden en kunnen misvattingen of struikelblokken gedeeltelijk in beeld gebracht worden. De avonden vinden plaats in oktober 2020. (uitnodiging tot deelname: zie verder)

Bedrijven in diergeneeskundige begeleiding

Er wordt via de projectnieuwsbrieven en via de vakbladen opgeroepen om vrijwillig mee te werken aan het project (Zie ook oproep op p.8 van deze nieuwsbrief). 5 à 10 (afhankelijk van de aanmeldingen) worden geselecteerd.

De bedrijven zullen dan een eerste maal worden bezocht. Op basis van de aanwezige gezondheidsstatus en specifieke problemen wordt vervolgens voorgesteld om het management aan te passen. 6 tot 12 maanden later worden de betrokken bedrijven opnieuw bezocht en wordt het effect van het aangepaste management geëvalueerd. Ervaringen en perceptie van de dierhouder worden beluisterd.

Workshops

Er zullen workshops worden georganiseerd op demobedrijven waarbij in kleine groepjes van een tiental dierhouders rond preventieve gezondheidszorg wordt gewerkt. De workshops bevatten een korte theoretische introductie, maar het praktijkgedeelte (manier van vaccineren, klauwverzorging, herkennen van ziektesignalen...) neemt het grootste deel van de tijd in beslag. Deze sessies mag je verwachten in het najaar van 2020.

Praktijkdagen

In de loop van het project worden praktijkdagen georganiseerd op 2 locaties in Vlaanderen. De dagen zullen plaatsvinden in het oosten van het land (bijvoorbeeld Geel) en op een tweede locatie in West-Vlaanderen (bijvoorbeeld Torhout).

Tijdens deze praktijkdagen worden voordrachten gegeven over de preventieve gezondheidszorg bij kleine herkauwers. Daarnaast zal de projectgroep commerciële toeleveranciers uitnodigen om allerlei benodigdheden met betrekking tot de gezondheidszorg (bijvoorbeeld vaccins, klauwverzorgingsmateriaal,...) te presenteren.

Literatuurstudie

In de loop van het project zal de bestaande literatuur met betrekking tot het management van besmettingen met lentivirussen (zwoegerziekte, CAE...), worden onderzocht. Alle informatie die beschikbaar is uit andere onderzoeksprojecten zal verzameld en gebundeld worden. Op basis hiervan zal een praktisch toepasbaar advies worden geformuleerd tijdens de workshops.

Rendabiliteitsstudie

Het diermanagement heeft een belangrijke impact op de diergezondheid. In deze context hebben vaccinatiebeleid, staldensiteit, insectenbestrijding, quarantainenaleving, bioveiligheid... een impact op diergezondheid, maar zeker ook op de rendabiliteit van het bedrijf, zowel op korte als op lange termijn.

Er wordt een inventaris gemaakt van zowel kosten als baten, gebaseerd op de literatuur en op gesprokkelde bedrijfsresultaten om inzicht te verwerven in de afwegingen qua rendabiliteit op gebied van dierenwelzijn. Daarbij zal gesteund worden op de reeds in de literatuur gekende berekeningsmodellen.

Checklist en attentiekalender

Er wordt een checklist en attentiekalender opgesteld. Dit instrumenten zal de dierhouders ondersteunen bij het tijdig opsporen van gezondheidsproblemen. Het instrument zal bestaan uit twee onderdelen:

1. een aantal tips voor tijdige signalering van gezondheidsproblemen tijdens de controles.
2. een attentiekalender voor maandelijkse opvolging van lammeren en oaien met focus op de ziekten of aandoeningen, waarmee rekening moet worden gehouden. De attentiekalender zal ook gebruikt kunnen worden om de diagnose te stellen.

Demofilmpjes

Instructiefilmpjes over preventieve gezondheidszorg (b.v. don't and do's van het vaccineren, aanpakken van klauwverzorging en bioveiligheidsmaatregelen) zullen worden opgenomen en op de websites van de projectpartners worden gepubliceerd.

Eindbrochure

De projectinformatie die tijdens het projectverloop wordt verzameld, zal op een overzichtelijke en vlot leesbare manier te raadplegen zijn in een digitale brochure. De brochure zal op de websites van de projectpartners worden gepubliceerd.

Europees Landbouwfonds
voor Plattelandsontwikkeling:
Europa investeert
in zijn platteland

UITNODIGING

Op de *discussieavonden* worden schapen-, geiten- en hertenhouders uitgenodigd om in discussie te gaan over o.a. volgende onderwerpen:

- Waarom vaccineren?
- Wat is bioveiligheid?
- De risico's van aankoop van dieren
- Het nut van bestrijdingsprogramma's?
- Belang van het abortusprotocol
- 'Tips and tricks' in de preventie van dierziekten

Op die manier kunnen ideeën uitgewisseld worden en kunnen misvattingen of struikelblokken al gedeeltelijk in beeld gebracht worden.

U kan deelnemen op een van volgende dagen:

- **Op maandag 12 oktober 2020 om 20u in Inagro, ieperseweg 87 te 8800 Rumbeke-Beitem**
- **Op woensdag 14 oktober 2020 om 20 u in het Land- en Tuinbouwcentrum Waasland, Weverstraat 23, 9100 Sint-Niklaas**
- **Op donderdag 15 oktober 2020 om 20 u in het Provinciaal proefbedrijf Pluimveehouderij, Poel 77, 2440 Geel**

Praktisch :

Inschrijven voor deelname aan deze avonden is verplicht en dit door een email te sturen naar info@vsh.be met vermelding van uw naam, adres , gsm-nr en de plaats waar U wenst deel te nemen.

Omwille van de Corona-maatregelen wordt per avond het aantal aanwezigen beperkt tot 20. De volgorde van inschrijven zal bepalen of U effectief aanwezig kan zijn, of op de wachtlijst geplaatst wordt. U ontvangt hierover nog een bericht.

Deze bijeenkomsten zullen verlopen conform de dan geldende corona-maatregelen. Dragen van een mondkapje is verplicht bij aankomst en telkens U uw plaats verlaat.

Bedrijven gezocht voor samenwerking !

Voor de komende twee jaar worden (5 à 10) bedrijven gezocht (schapen, geiten, herten) die zich op het vlak van diergezondheid willen laten doorlichten en zich willen laten begeleiden.

Er zullen voorstellen gedaan worden om het bedrijfsmanagement aan te passen om de diergezondheid te verbeteren. Het is hier evident dat bedrijven, die willen meewerken ook bereid moeten zijn om hun bedrijfsvoering in functie van de adviezen te wijzigen , zodat het gezondheidspeil van het bedrijf in positieve richting kan evolueren.

Bedrijven, die geïnteresseerd zijn om zich te laten begeleiden kunnen zich nu reeds melden via info@vsh.be. Wij vragen uw contactgegevens, een korte beschrijving van uw bedrijf en aanduiden van eventuele diergezondheidsproblemen. Alles zal discreet behandeld worden. Er wordt gerekend op een actieve medewerking en opvolging van de adviezen. Het bedrijf zal twee of drie keer bezocht worden. Bij overaanbod zullen de dierenartsen betrokken bij het project een onderbouwde selectie maken van welke bedrijven effectief kunnen gevolgd worden.